

Yoğun bakım ve iç hastalıkları, hangi hasta, ne zaman?

Doç. Dr. Muhammet Güven

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı

Yoğun Bakım Üniteleri;

- Daha ayrıntılı gözlem ve tedavilerden fayda görebilecek hastaların izlendiği ünitelerdir.
- En sık organ yetmezliklerine yönelik destek gerektiren hastalar yatmaktadır.
- Hastaların Yoğun Bakım Ünitesine yatışına yoğun bakım uzmanı ile birlikte karar verilmelidir.

Yoğun bakım Gerektiren Hastaların

- %40-50'si dahili hastalıklardır
- %45-50'si aynı hastanenin çeşitli birimlerinden
- Diğerleri başka hastanelerden veya acil servislerden gelir
- Hastaların %70'inde yatış nedeni dolaşım veya solunum problemleridir.

En sık Yatış Nedenleri:

- Pnömoni
- Şok
- Beyin hasarı
- Myokard İnfarktüsü
- KOAH alevlenmesi
- Aspirasyon pnömonisi
- ARDS
- İntoksikasyonlar
- GİS kanamaları
- Akut Böbrek Yetmezliği
- Sepsis
- Metabolik ensefalopatiler

Hasta Yoğun Bakım'a Ne Zaman Yatırılmalıdır?

- Geri dönüşümsüz duruma gelmeden yoğun bakıma alınmalıdır.
- Bu komplikasyon gelişimini, hastanede kalış süresini, mortaliteyi ve parasal giderleri azaltır. Yatış zamanını yoğun bakım uzmanı belirlemelidir.
- Hangi durumda Yoğun Bakım uzmanından konsültasyon istenmelidir?

Yoğun Bakım'dan Konsültasyon İsteme Kriterleri

- Vücut bütünlüğünün havayolu tıkanması, yanık ve travma ve cerrahi nedenlerle bozulması
- Solunum;
  1. Solunum Arrestisi
  2. SS <8 veya >30/dak
  3. Akut Hipoksi (PO₂<60)
  4. Akut Hiperkapni (PCO₂>50)
- Dolaşım
  1. Kardiyak arrest
  2. KTA <40 veya >140/dak
  3. SKB <90 mmHg
  4. Asidoz pH <7.2
- İdrar
  1. Akut Oligüri <30ml/saat veya <0.5ml/kg/saat
  2. Bilinç Bozukluğu
  3. Glasgow koma skalası<12 veya 2 birim düşme
  4. Tekrarlayan veya uzun süren inmeler
- Diğer: Birim sorumlusunun gerek gördüğü diğer durumlar

Hangi Hasta Yoğun Bakım'a Alınmalıdır?

- İki grup hastanın Yoğun Bakımdan diğer ünitelere göre daha fazla fayda göremeyeceği belirtilmektedir:
  1. Ölüm riski çok düşük olanlar
  2. Ölüm riski çok yüksek olanlar
- Başka bir deyişle;
  1. Çok iyi hastalar
  2. Çok kötü hastalar

Her Ağır Hasta Yoğun Bakıma Yatmaz.

- Hastalara müdahale için yoğun bakıma yatış beklenmez.
- İlk müdahale bulunduğu birimde yapılır.
- Yoğun Bakıma Yatışı Belirleyen Faktörler
  - Hastalığın tanısı
  - Hastalığın şiddeti
  - Yaş
  - Eşlik eden durumlar
  - Hastanın fizyolojik rezervleri
  - Prognoz
  - Gerekli tedavinin uygulanabilirliği
  - Tedaviye cevap ve süresi
  - Yeni kardiyopulmoner arrest
  - Hastanın hemodinamik durumu
  - Hayat kalitesi ile ilgili beklentiler
  - Hastanın veya yakınlarının beklentileri
  - Etik konular

İç Hastalıkları Yoğun Bakım Üniteleri'nde İki Grup Hasta İzlenmelidir:

- 1-Yoğun Bakım ihtiyacı gösteren dahili hastalar
  - 2-Dahili problem gelişen diğer hastalar
- Sadece araştırma amacıyla hasta yatırılmamalıdır.

Yoğun Bakıma Alınma Kriterleri

1. Önceliğine Göre
2. Tanısına Göre
3. Objektif Ölçütlere Göre
4. Yoğun Bakımda Yapılması Gereken İşlemlere Göre Belirlenir.

Önceliğine Göre

1. Derecede Öncelikli

- Ağır, stabil olmayan, ventilatör, renal replasman ve vazodaktif ilaç gibi organ yetmezliğine yönelik destek gereken ve/veya ancak yoğun bakımda yapılabilecek monitörizasyonla takip edilebilecek hastalar (Solunum yetmezliği, şok, AMI)

2. Derecede Öncelikli

- İnvaziv monitörizasyon gerektiren ve acil müdahale olasılığı taşıyan hastalar (kronik durumlar üzerine gelişen akut medikal veya cerrahi problemler)

3. Derecede Öncelikli

- Stabil olmayan ancak alt hastalığı veya mevcut durumu nedeniyle yoğun bakımdan yarar görmeyeceği düşünülen hastalar (enfeksiyon, tamponad veya hava yolu obstrüksiyonu ile komplike metastaz yapmış maligniteler)

- Bu hastalar akut problem için destek alabilir, ancak entübasyon ve resüsitasyon tartışmalıdır

4. Derecede Öncelikli

- Yoğun Bakım'dan kesin olarak fayda göremeyecek olan hastalar (terminal dönem kanserler, preex hastalar, ağır serebral hasarı olan hastalar)

- Yoğun Bakım'dan ilave fayda göremeyecek hastalar (hemodinamik olarak stabil olan ketoasidoz, organ hasarı yapmamış zehirlenmeler, hafif kalp yetmezlikleri)

Unutmayın!

- Yoğun bakımda gereksiz yere yatan her hasta yoğun bakımda tedavisi gereken bir hastanın yatışını engellemektedir.
- Yoğun bakımlar tedavi üniteleridir. Rehabilitasyon üniteleri değildir.
- Yoğun bakım yatışları tek elden denetlenmelidir.

Tanıya Göre

- Kalp Hastalıkları: AMI, şok, yakın monitörizasyon gerektiren kompleks aritmiler, KKY, hipertansif aciller, unstable an-

jina, tamponad, dissekan aort anev., komplet A-V blok, kardiyak arrest

Hemodinamik olarak stabil AMI, hafif kalp yetmezliği, organ hasarı olmayan hipertansiyon olguları ara yoğun bakım veya monitör olanağı olan servislerde izlenebilir.

• Solunum Sistemi: Ventilator desteği gereken ASY, emboli, massif hemoptizi, intübasyon gereksinimi gösteren, hava-yolu bakımı gerektiren hastalar

Nazal oksijen veya non-invaziv mekanik ventilasyon gerektiren hastalar ve mekanik ventilasyondan ayrılan stabil hastalar ara yoğun bakımlarda izlenebilir.

• Nörolojik Hastalıklar: CVH, Koma, İKK, SAK, menenjit/ensefalit, nöromusküler hastalıklar, status epileptikus, organ vericisi olan beyin ölümleri, ciddi kafa travmaları

• Gastrointestinal Hastalıklar: Hayati tehdit eden kanama, fulminant hepatik yetmezlik, pankreatit, özofagus yırtılması

• Böbrekler: Akut böbrek yetmezliği, metabolik asidoz, üremik ensefalopati, elektrolit bozuklukları, perikardit, hipervolemi, renal replasman tedavisi gereksinimi olan hastalar

Hemodinamik olarak stabil akut böbrek yetmezlikleri serviste izlenebilir.

• Endokrin Hastalıklar: Stabil olmayan ketoasidoz, tiroid ve miksödem koması, hiperosmolar durumlar, hiperkalsemi, hipo/hipernatremi, hipo/hiperpotasemi

Hemodinamik olarak stabil hastalar serviste izlenebilir.

• Septik şok

• İlaç Aşırı Dozları ve Zehirlenmeler

• Hemodinamik monitörizasyon gereken diğer hastalar

Objektif Ölçütlere Göre

1. Vital Bulgular

- Nabız <40 veya >150/dak
- Sistolik KB <80; MAP <60; DKB >120 mmHg
- SS >35 veya <5/dak

2. Laboratuvar Bulguları

- Na<110 veya >170 mEq/L; K<2 veya >7 mEq/L
- PO₂< 50 mmHg, pH<7.1 veya >7.7
- KŞ> 800 mg/dl; Ca >15 mg/dl

3. Radyolojik Bulgular

- İKK, kontüzyon, SAK
- Organ rüptürü
- Dissekan anevrizmalar

4. EKG

- AMI, aritmiler, VT, VF, A-V tam blok

5. Akut Başlangıçlı Fizik Bulgular

• Anizokori, yanık >%10, anüri, hava yolu tıkanması, koma, CVH, siyanoz, tamponad

Yoğun bakım'da Yapılması Gereken İşlemlere Göre

- Solunum Desteği

1. Mekanik ventilasyon
2. Acil entübasyon ihtimali olan hastalar
3. %50'den fazla oksijen gerektirenler
4. İleri seviyede hava yolu bakımı gerekenler
5. Yeni extübe edilen hastalar
6. CPAP veya non-invaziv ventilasyon gerekenler

- Dolaşım Desteği

1. Vazoaktif ilaç ihtiyacı gösterenler
2. Massif volüm replasmanı gerekenler
3. Resüsite edilmiş hastalar
4. İntra-aortik balon uygulaması
5. Geçici Pace Maker
6. Hayati tehdit eden aritmiler
7. Akut MI

- Nörolojik Monitörizasyon ve Destek

1. SSS depresyonu
2. Öksürük ve yutkunma refleksi yokluğu
3. Artmış intrakranial basınç
4. Uzamış inmeler
5. Hipoksi

6. Hiperkapni

7. Solunum merkezi veya kaslarının depresyonu

- Renal Destek

• Akut renal replasman tedavisi gereksinimi gösteren hastalar

1. Sıvı-elektrolit dengesinin yakından izlenmesi gereken hastalar

2. Asit-Baz dengesi bozuklukları

3. Nefropati gelişme olasılığı

4. İntoksikasyonlar

• Plazmaferez, hemofiltrasyon, antidot kullanımı, kardiyoversiyon, massif sıvı ve kan ürünleri replasmanı gereken hastalar

Cerrahi Hastaların Devri

• Postoperatif dönemde veya travma sonrası gelişen;

Sepsis Septik şok AMI DIC GIS kanaması ABY
Solunum yetmezliği Kontrol edilemeyen aritmiler Sıvı-elektrolit bozuklukları
Asit-baz dengesi bozuklukları Pulmoner Emboli

Gebe Hastaların Devri

Ağır preeklampsi/eklampsi DIC HELLP sendromu ABY
Ketoasidoz Şok Kalp hastalıkları

Genel İlkeler

• Tanısı ne olursa olsun 2 saatten daha sık hemşire bakımı gereken hastalar

- Yeni entübe edilmiş hastalar

- İnvaziv monitörizasyon gereken hastalar

- Agressif tedavilerin başlanacağı veya kesileceği hastalar

• Hayati tehdit edici komplikasyon olasılığı olan hastalar yoğun bakımda izlenmelidir.

Yoğun Bakım'dan Çıkarılma Kriterleri

- Yoğun Bakım'a yatış nedeninin ortadan kalkması

• Hastanın stabilleşip hemodinamik takibe gerek kalmaması

- Durumu ağırlaşmış artık yapılabilecek bir işlemi olmayan hastalar

• Kronik hal alan hastalıklar (ABY'nin kronikleşmesi, kronik ensefalopatiler)

Yoğun Bakım Sorumlusunun Özellikleri

• Risk altındaki hastalara tanı koyabilmeli, takip ve tedavi edebilmeli

- Hemodinamik bozukluklar, kalp yetmezliği, aritmiler

- Solunum yetmezliği

- Akut nörolojik olaylar

- Akut ve kronik böbrek yetmezliği

- Akut endokrin ve metabolik bozukluklar

- İlaç reaksiyonları

- Kanama bozuklukları

- Ciddi infeksiyonlar

- Beslenme

- Karaciğer yetmezliği

- Asit-baz ve sıvı-elektrolit dengesi

• Zehirlenmeler hakkında bilgi sahibi olmalı ve girişim yapabilmeli

Yoğun Bakım Sorumlusunun Bilmesi Gereken İşlemler

- Hava yolu açılması ve bakımı

■ İntravasküler kateter yerleştirilmesi ve hemodinamik monitörizasyon

- Geçici pacemaker

- CPR

- Torakal tüp uygulanması

- Bronkoskopi

- Perkütan trakeostomi

- Renal replasman tedavisi

Hangi intoksikasyon olgusu yoğun bakım'da izlenmelidir?

Doç. Dr. Muhammet Güven

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Yoğun Bakım Ünitesi

Yoğun Bakım Üniteleri;

- Özel donanım gerektiren, pahalı hizmet veren ve çoğu zaman yatak sayısı yetersiz kalan ünitelerdir.
- Bu yüzden her hastalık grubunda hangi hastanın yoğun bakım'a yatırılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Yoğun Bakım Üniteleri'nde

- Düzelmesi olası, ancak ayrıntılı gözlem ve yoğun tedavi gerektiren hastalar takip edilmelidir.
- Zaman kaybı ve yatak işgaline neden olacak hastalar yatırılmamalıdır.
- Yoğun bakım'a açıkta kalmasın diye hasta yatırılmamalıdır.

Zehirlenmeler;

- Yoğun bakım yatışlarının önemli bir kısmını oluşturur.
- Amerika'da yılda yaklaşık 2.2 milyon zehirlenme olgusu görüldüğü, bunun %22'sinin hastanede tedavi edildiği ve %2.8'inin yoğun bakım gerektirdiği bildirilmiştir.

Eğer tüm zehirlenme olguları yoğun bakımda tedavi görse idi

- Yaklaşık 25000 yatağın yıl boyunca bu olgulara ayrılması gerekirdi (Amerikada yaklaşık yoğun bakım yatağı sayısı 80000).
- Sadece hastanede tedavi gören hastalar yoğun bakıma alınsa idi bu miktar 5500 yatak kadar olacaktı. Oysa yoğun bakıma yatan hastaların yatak ihtiyacı sadece 500 kadardır.
- Ülkemizde yılda 30000 kadar zehirlenme olgusunun hastanelere başvurduğu tahmin edilmektedir. Tüm hastalar yoğun bakımda tedavi edilse yıl boyunca 300 yatağın zehirlenme olgularına ayrılması gerekir.
- Zehirlenmelerde genel mortalite %0.04, hastanelere başvuran hastalarda %0-2 arasındadır.
- Yoğun bakım ihtiyacı gösteren hastalar acil servise başvuran hastaların %10-20'sini oluşturmaktadır.
- Yoğun bakım'da izlenmesi gereken zehirlenme olguları, tüm yoğun bakım yatışlarının %10'unu geçmemektedir.

Akut zehirlenmeler;

- Hızlı ve doğru karar vermeyi gerektirir. Hastaların %80'i herhangi bir sağlık kuruluşunda, %15-18'i acil servislerde veya normal servislerde tedavi edilebilir.
- Sadece %2-5'i ise yoğun bakım ünitelerinde tedavi ihtiyacı göstermektedir.

Tedavi şeklini ve yerini belirleyecek olan doktor şunları bilmelidir:

- Hayati organların desteğinin önemi
- Destek tedavileri
- Antidotlar
- Sık görülen zehirlenmelerin farmakolojisini
- Toksik maddenin eliminasyon yöntemlerini
- Hasta ve yakınlarına yeterli emosyonel destek vermeyi

Bir zehirlenme olgusunda tedavi şu komponentleri içerir:

- Acil müdahale (acil serviste multidisipliner bir yaklaşımla)
- Klinik değerlendirme (Tedavinin her aşamasında)
- Hikaye (Tedavinin her aşamasında)
- Fizik muayene (Tedavinin her aşamasında)
- Araştırma (Tedavinin her aşamasında)
- Semptomatik Tedavi
- Dekontaminasyon
- Emilimin azaltılması

- Spesifik Antidot tedavisi
- Emilen maddenin atılımının artırılması
- Destek tedavisi
- Gözlem
- Karar verme

Yoğun Bakım'a yatırmadan önce şu sorular sorulmalıdır;

- Hayatı tehdit edici bir durum var mı?
- Potansiyel olarak zarar verebilir mi?
- Yoğun bakımdan yarar görebilir mi?
- Tedavi için yeterli bilgi, deneyim ve ekipmana sahip miyiz?
- Hasta için en doğrusu hangisidir?

Zehirlenme olgularında;

- Önce hasta sonra zehir tedavi edilmelidir.
- Tedavi acil serviste başlar, gerekirse yoğun bakım'da devam eder.
- Hasta ile karşılaşan doktor önce yatıracak yer aramamalı, hastaya ilk müdahale olarak ne yapacağına karar vermelidir.
- Zehirlenme olgularının %80'i 1. veya 2. basamak sağlık kuruluşlarında tedavi edilebilir.
- Hastaların çok azı spesifik tedavi gerektirir. Büyük bir kısmı genel önlemlerle tedavi edilebilir.
- Zehirlenmelerde prognozu belirleyen en önemli faktörlerden birisi başlangıçla tedavi arasında geçen süredir. Bu nedenle hasta oyalanmamalıdır.

Yoğun Bakıma Yatırma Kriterleri:

- Etkene Göre
- Hastalığın Derecesine Göre
- Hedef Organa Göre
- Bulgularına Göre
- Tedaviye Göre
- Özel Durumlar Olarak sınıflandırılabilir.

Etkene Göre;

A-Doza Bağımlı

- Alkol
- Eroin
- İnsulin
- Lityum
- Amphetamine
- Antikonvulsanlar
- Antidepresanlar
- Barbituratlar
- Benzodiazepinler
- Beta blokerler
- Kalsiyum antagonistleri
- Klorokin
- Klorpromazine
- Aspirin
- Digoxin
- Metformin
- Parasetamol
- Sülfonilüreler
- Kokain
- Antihistaminikler

B-Dozdan Bağımsız

- Syanide
- Ethylene glycol
- Metanol
- İnsektisitler
- Mantar
- Amyl nitrit
- Karbon monoksit

Hastalığın Derecesine Göre;

- APACHE skoru
- Glaskow koma skalası
- Organ yetmezlikleri
- SOFA skoru
- Komplikasyon varlığı (GIS kanaması, İKK, hipoglisemi,

Şok, epilepsi, beyin ödemi, solunum yetmezliği, elektrolit bozukluğu)

- Kardiopulmoner arrest
- Mekanik ventilasyon ihtiyacı

Hedef Organa Göre;

- Solunum sistemine etkili zehirlenmeler
- Kardiyotoksik zehirlenmeler
- SSS 'ne etkili zehirlenmeler
- Hepatotoksik zehirlenmeler
- Nefrotoksik zehirlenmeler
- Metabolik bozukluk yapan zehirlenmeler

A-Solunum sistemine etkili zehirlenmeler;

- Toksik gazlar
- İrritan gazlar
- Kimyasal madde aspirasyonu
- Siyanid
- Aspirin zehirlenmesi
- Alkol
- Opiyoidler
- Sedatifler

B-Kardiyotoksik zehirlenmeler;

Alkol	Amfetaminler	Antikolinergikler	Salisilat	Sempatomimetikler
Teofilin	Trisiklikler	Beta blokerler	Dijital	Kolinesteraz inhibitörleri
Sedatifler	Antiaritmikler	Fenotiazinler	Antihipertansifler	

C-SSS'ne etkili zehirlenmeler;

- Alkol

Barbituratlar	Antikonvulsanlar	Antidepresanlar	Antipsikotikler
Opiyadlar	Salisilat	Antikolinergikler	MAO inhibitörleri
Klorlu hidrokarbonlar	Striknin	Mantar	

D-Hepatotoksik zehirlenmeler;

İNH	Rifampisin	Tetrasiklin	Asetaminofen	NSAİİ
CCL4	Mantar	Organik klor	Kolşisin	Halotan
Eritromisin estolat		Karbamazepin	Klorpromazin	Flukonazol
Valproik asit	Alkol			

E- Nefrotoksik zehirlenmeler ;

Amfoterisin B	Aminoglikozidler	Sefalosporinler	Polimiksin	Tetrasiklin
Vankomisin	Sülfonamidler	Vitamin C	Analjezikler	

F-Metabolik bozukluk yapan zehirlenmeler;

- Alkol
- Ca kanal blokerleri
- Dijital
- Aspirin
- Asetaminofen
- NSAİİ
- Allopurinol
- Hormonlar
- Katyonik deterjanlar
- Etilen glikol
- Alkali korozivler
- Formaldehit
- Na nitropurid
- Diüretikler
- Oral antidiabetikler
- Katyonik deterjanlar

Tedaviye Göre;

Aşağıdaki tedaviler yoğun bakım şartlarında uygulanmalıdır.

- Gelişmiş solunum desteği
- Şok tedavisi ve dolaşım desteği
- Diyaliz veya hemofiltrasyon (renal destek)
- Spesifik antidot tedavisi
- Tedavide potansiyel olarak zararlı ilaçların kullanılması
- Beyin ödemi tedavisi, Konvülsiyon tedavisi (Nörolojik destek)
- Aritmi tedavisi

Özel Durumlar;

- İntihar girişimleri
- En az 6 saatlik takibe rağmen ısrar eden bulgular
- Yetersiz takip koşulları
- Takip edecek eleman azlığı
- Monitörizasyon gereği
- Hava yolu bakımı ihtiyacı
- Potansiyel olarak fatal zehirlenmeler
- Etkilerinin geç ortaya çıkacağı düşünülen olgular
- Yaşlılar ve çocuklar
- Önemli alt hastalığı olanlar
- Gebeler

Yoğun bakım'a alınma zamanı;

- Kalıcı hasar oluşmadan
- İrreversible faza girmeden
- Akut tedavinin en etkili olduğu dönemde
- Komplikasyonlar gelişmeden
- Acil girişimlerden hemen sonra Yoğun Bakım'dan çıkarma;
- Gerekliliği takip süresini dolduran ve herhangi bir problemi olmayan hastalar
- Düzelen hastalar
- Diğer servislerde takip edilebilecek hastalar
- Psikiyatrik tedavi gerektiren hastalar
- Başka birimlerde tedavi edilmesi gereken komplikasyonlar

Organofosfat zehirlenmeleri;

Kolinesterazı irreversibl olarak inhibe ederler.

Bulgular asetil kolin fazlalığı ile ilgilidir.

Ülkemizde en fazla görülen ve en önemli zehirlenme nedenlerindedir.

Klinik Bulgular

- Hipersekresyon
- Myozis
- Bradikardi
- Fasikülasyon
- Bronkospazm
- Kas güçsüzlüğü
- İshal
- Koma

Tanı

- Hikaye
- Klinik bulgular
- Kolinesteraz düzeyi veya aktivitesi
- Lökositöz
- Hiperglisemi

Takipte kullanılacak parametreler

- Klinik bulgular
- Kolinesteraz
- Lökosit düzeyi

Tedavi

- Oral yolla alımlarda gastrik lavaj veya kusturma
- Deri ile zehirlenmelerde derinin yıkanması
- Atropin
- Oksim türevleri
- Plazma verilmesi
- Plazma değişimi
- Mekanik ventilasyon
- Semptomatik tedavi